

סדר נזיקין | מסכת בבא בתרא קנ"ד-ק"ט
פרשת חוקת | א'-ז' בתמוז (25 ליוני-1 ליוני)

דף קנ"ד: קיום שטרות

חיים בא לבית הדין עם שטר שכתוב בו: "דוב חיב לחיים חמש מאות שקל" ועל השטר חתומים שני עדים. חיים פונה לבית הדין ואומר לו: "יש לי שטר עם שני עדים שדוב חיב לי 500 שקל. אנא, חיבו אותו לשלם לי".

תגובתו של דוב לטענה זו היא: "לא לויתי ממך אפילו שקל. חתימות העדים ככל הנראה מזויפות".

במקרה כזה על בית דין לבדוק שחתימות העדים אכן נכונות. התהליך הזה מכונה "קיום שטרות", שמקומם, מאמיתם, את השטר, לודא שהוא נכון.

איך עושים "קיום שטרות"?

א. מזמנים את העדים החתומים על השטר ושואלים אותם האם זו אכן החתימה שלהם. אם הם משיבים בחיוב - השטר מקיים ואפשר לגבות ממון על פיו.

ב. באים שני אנשים אחרים, שמפירים את החתימה של העדים, והם מעידים: אנו מפירים את החתימות, אלו אכן החתימות של העדים.

דף קנ"ה: מי יכול לעשות עסקאות?

מאיזה גיל אדם יכול לבצע פעולות של מקח וממכר?

מדין התורה - **מגיל בר מצוה**. אבל חכמים תיקנו שגם קטנים יותר יכולים. בתנאים מסוימים לקנות ולמכור מיטלטלין ובתנאי נשים בעלי דעה. טעם התקנה: שאם יהיה קטן יתום הזקוק למזומנים לפרנסתו, הוא יוכל למכר חפצים שונים שברשותו. כמובן שלא כל קטן יכול לבצע קנין אלא רק קטן. שכתב מבין את ההשלכות של הקנין.

לגבי **מכירת קרקעות** חכמים תיקנו תקנה הפוכה: **אין אדם יכול למכור קרקע** (ולדעת חלק מן הראשונים רק קרקע של ירושה) **עד גיל עשרים** (ויש אומרים שמונה עשרה), **אלא אם כן הוא בקיא בעניני מסחר**. טעם התקנה הוא שבדרך כלל עד גיל עשרים אדם אינו בקיא בעסקאות והוא עלול למכור את כל נכסיו כי יתפתה מהתשלום שמציעים לו, ואפילו כאשר העסקה אינה משתלמת עבורו, ולכן אסרו עליו חכמים למכור את הקרקע לפני הגיעו לגיל הראוי שבו החלטתו תהיה אחראית.

מן התלמוד

סדר נזיקין,
מסכת בבא בתרא, דף קנ"ו

"אמרו לו: מעשה באמן של בני רובל שהיתה חולה, ואמרה תנו כבינתי לבתי, והיא בשנים עשר מנה, ומתה וקיימו את דבריה"

לייט - מקלל
תרוייהו - שניהם

הסבר: חכמים מביאים מקרה שבו אישה ציוותה לפני מיתתה לתת את התכשיט שלה לבתה, וקיימו את דבריה. מכאן ראייה לכך שאדם גוסס יכול להקנות את רכושו לאחרים באמירה בלבד, בלי מעשה קניין.

מתולדותיו

יוסף אביר (רוכל)

(תרס"ו-תשנ"ה, 1906-1995)

יוסף אביר (רוכל) ז"ל היה אחד מראשי "ההגנה" ומאלופי צה"ל הראשונים. יוסף נולד ברוסיה בשם יוסף רוכל, ובשנת תרפ"ה (1925) עלה לארץ והצטרף להגנה, שם עסק בהברחת וייצור נשק לא חוקי עבור ארגון ההגנה, והיה ממקימי "מכון איילון" שבו יוצרה תחמושת בסתר.

במהלך מאורעות תרפ"ט הוא שימש כמפקד העיר העתיקה ולאחר מכן סגן מפקד ירושלים. כמו כן, היה מפקד העליות של "חומה ומגדל". יוסף אף איבד את כף ידו הימנית בתאונה במהלך אימון ברימונים. לאחר הקמת המדינה שירת

יוסף אביר (Wikipedia)

דף קנ"ו: תוקפה של מכירה

מעשה באדם שמכר קרקע לפני גיל עשרים, ואולם אחר כך הסיתוהו קרוביו לבוא לפני רבא ולטעון: המכירה לא תקפה, שהרי חז"ל קבעו שעד גיל עשרים אי אפשר למכור קרקע, כפי שלמדנו בדף הקודם. מצד שני טענו הקונים: הבחור הזה כבר בן-דעת ופיקח, ואין סיבה שהמכירה לא תחול. כדי לשכנע את רבא שהוא לא פיקח, עמד הבחור ואכל תמרים לפני רבא והשליך את הגרעינים על הריצפה. ראה זאת רבא ופסק: **הבחור לא חכם ולא אחראי, ולכן המכירה בטלה.** הביאו סופר לכתוב את פסק הדין והוא דרש זוז (מטבע) בשכר הכתיבה. כאן מצאו הקונים הזדמנות להראות לרבא שהבחור בכלל לא טיפש והוא מבין היטב בכספים. הם אמרו לבחור: אמור לרבא שהסופר גובה מחיר גבוה מדי - שהרי על מגילת אסתר נהיה ארוכה, הוא גובה זוז, וגם על שטר קצר של פסק דין הוא גובה זוז- איך זה יתכן? הבחור חשב שהוא עומד להרויח, והוא שטח את הדברים לפני רבא. כששמעו רבא אמר: כעת רואים שאתה כן מבין בעסקים ואחראי למעשיו, והמשמעות היא שהמכירה תקפה ונקמת.

דף קנ"ז: דיני חוב וירושה

המשנה בדף זה עוסקת במקרה רגיש ומורכב של בית שקרס על יושביו, ואב וגבו נשאו במכנה נהרגו. הבטיח הניצבת בפנינו היא שאין יודעים מי מהם נפטר ראשון. לגבי מה זה משנה? **נניח שהבן היה חיב כסף. במות הבן זכאי המלוה לגבות את החוב מהירושה שהותיר אחריו הבן. במקרה שלנו לבן הזה לא היו כל נכסים בימי חייו, אבל יכול להיות שרגע אחד לפני מותו הוא ירש נכסים, למשל - אם כשהבית קרס - האב נפטר ראשון ורק אחר כך נפטר הבן, נמצא שהבן ירש את אביו. נכון אמנם שהבן גם נפטר אחריו, אבל למלוה יש כבר זכות לגבות את החוב מהירושה של הבן. אולם, אם הבן נפטר לפני אביו, הוא מעולם לא ירש אותו ואין למלוה מהיכן לגבות.**

דף קנ"ח: "מרא דארעא דארץ ישראל"

רבי אלעזר בן פדת עלה לארץ ישראל ולמד תורה בציפורי, אחר כך הלך ללמוד בישיבה נוספת, ולאחריה עבר ללמוד בטבריה אצל רבי יוחנן שנקח לבגדול הדור בארץ ישראל באותם ימים. רבי אלעזר היה עני מרוד, עד שפעם אחת כשהיה חיב לאכול לרפואתו הוא לא מצא מאומה בביתו אלא מעט שום. אף על פי שהיה כה עני, התאמץ רבי אלעזר והתמיד בתורה. **רבי אלעזר עסק גם בצדקה וגמילות חסדים.** פעם אחת הבחין רבי אלעזר שמאחוריו הולך אדם שנקרא שמעון בר יוחנן, שהיה עני ומסכן. הפיל רבי אלעזר דינר

★ | מן ההיסטוריה

מכון איילון

מכון איילון הנמצא בגבעת הקיבוצים, בצפון העיר רחובות, היה מקום מסתור ומחבוא (סליק), ומפעל מחתרתי לייצור קליעים של ארגון ההגנה בתקופת המנדט הבריטי. המכון הוקם בשנת תש"ה (1945) ביוזמתו של יוסף אבידור והיה פעיל עד קום המדינה. המבנה נמצא מתחת האדמה, כשמעליו פעלו מכבסה ומאפייה כדי שהרעש והעשן שלהן יסוו את פעילות ייצור הנשק. קיומו של המכון נשמר בסוד, ואפילו האזרחים שעבדו במבנה מעליו לא ידעו על כך. **במקום אף הותקנה מנורת שיזוף, כדי שחיוורונם של אלה העובדים בו לא יעורר חשד.** עד הקמת המדינה יוצרו במקום 2.25 מיליון כדורי 9 מ"מ, שהיו חיוניים ללחימה במלחמת העצמאות. כיום נמצא במקום מוזיאון המשחזר את פעילות המכון.

מכון איילון- סליק ומפעל מחתרתי של ארגון ההגנה (Wikipedia, Goldy L)

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

♥ | על המפה

גבעת הקיבוצים

גבעת הקיבוצים הנמצאת בין נס ציונה לרחובות, ליד תחנת הרכבת של רחובות, שימשה אתר התיישבות זמני שפעל בשנים תרצ"ב-תש"ח (1932-1948). על הקרקע הזו המתינו חברי גרעינים, בוגרי מפעל ההכשרות לקיבוצים, לפני שעלו לקרקע במקום הקבע שנקבע להם, או הצטרפו ליישובים קיימים אחרים. בין היתר ישבו באתר זה הגרעינים שהקימו או הצטרפו לקיבוצים מעלה החמישה, רמת יוחנן, עין השופט, רמת השופט, ניר עם, בית אלפא, תל יצחק, דגניה ב', יד מרדכי ומעגן מיכאל. בשנים תש"ה-תש"ח (1945-1948) פעל במקום מכון איילון לייצור תחמושת עבור ההגנה. במקום קיים מוזיאון המספר את סיפור מורשת מכון איילון, מתקיימות פעילויות חינוכיות ערכיות לילדים, בני נוער, חיילים ומחנכים.

גבעת הקיבוצים 1946 (Wikipedia)

מְפִיסוֹ וְהַמְשִׁיךְ לְלַכְתָּ. שִׁמְעוֹן נָטַל בְּיָדוֹ אֶת הַדִּינָר וּפָנָה לְרַבִּי אֱלֶעָזָר לְהַחֲזִירוֹ, אָבֵל רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר לוֹ: אֲנִי כָּבֵד הַתִּיּאֲשָׁתִי מִן הַדִּינָר, עַכְשָׁיו הוּא אֶצְלִי וְאַתָּה זָכִיתָ בּוֹ. כִּךְ עָשָׂה רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּכוֹנָה, כְּדִי שִׁשְׁמֵעוֹן יִקְבֹּל אֶת הַדִּינָר בְּלֹא שִׁתְּבִישׁ. מְסוּפֵר בְּתַלְמוּד שֶׁרַבִּי אֱלֶעָזָר הָיָה מְכוֹנָה "מְרֵא דְאַרְעָא דְאַרְץ יִשְׂרָאֵל" - הַשְּׁלִיט בְּעֵינָיו הוֹרָאָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי בְקִיאוֹתוֹ הַרְבֵּה וְחֻכְמָתוֹ.

דף קנ"ט: הגנב שחתום על שטר

על פי דין תורה גזלן פסול לעדות. כלומר: אדם שגזל כסף, מאותו רגע הוא נפסל לעדות, אם הוא בא לבית דין ומעיד: ראיתי כך וכה, אומרים לו: אתה גזלן ועד שתתחזר בתשובה - אתה פסול לעדות לא משנה אם הוא בא להעיד על מעשה שארע אחר שהוא גזל, או אפילו אם ברצונו להעיד על מעשה שארע לפני שהוא גזל - אם בעת מתן העדות הוא גזלן, הוא פסול. עם זאת, בכל זאת קיימת אפשרות כל שהיא שיקבלו עדות של אדם גזלן, זאת במקרה שאדם חתם על שטר ורק אחר כך הוא גזל, אפשר להשתמש בשטר הנושא את חתימתו כהוכחה לאמור בשטר, אף על פי שפרגע הוא כבר בעצם פסול לעדות.

דף ק"ס: נכסי מלוג

נכסי מלוג הם נכסים של אישה נשואה. אישה נשואה שירשה מאביה קרקע, הקרקע שייכת לה, אבל חכמים תיקנו שכל עוד היא נשואה יש לבעלה זכויות בנכס. כגון: הבעל יכול להשפיר את הקרקע ולקבל את כסף השכירות, או לעבד את האדמה ולגדל עליה פירות. אם הבעל מת או שהם מתגרשים, הקרקע חוזרת לבעלות מלאה של האישה. מה פרוש המילים "נכסי מלוג"? "מלוג" היא מילה ארמית שפרושה "תלישה", "לתלוש". למשל, הפעולה של תלישת שערות מראש הבהמה מכונה "מליגת הראש". לפי זה ההסבר הוא כי "נכסי מלוג" הם נכסים ששייכים לאישה, אך הרווחים נתלשים, נלקחים מן האישה, ושויכים גם לבעל.

שאלת השבוע

התשובה לשאלה נמצאת בעלון זה

1. למי שייכים "נכסי מלוג"?
2. מה זה "קיום שטרות", ואיך עושים את הקיום הזה?

את התשובה יש לשלוח במייל לכתובת:
talmudisraeli@medison.co.il

בין הפותרים נכונה תיערך הגרלה שבועית* והזוכה בה יזכה בטאבלט איכותי או בסט ספרים של התלמוד הישראלי (לפי בחירתכם).
הודעות ישלחו לזוכים במייל ושמותיהם יפורסמו בדף הפייסבוק של התלמוד הישראלי.
*בפיקוח רואה חשבון

דמויות השנה בחמ"ד

הרב גורן והר הבית

לאחר מלחמת ששת הימים פתח הרב שלמה גורן מדרשה על הר הבית במקום המותר לכניסת יהודים, ובה התקיימו תפילות באופן קבוע. כמו כן, הורה הרב לחיל ההנדסה לערוך מדידות מדויקות של הר הבית, כדי לקבוע עד היכן מותר להיכנס לפי ההלכה. יום אחד הודיעו לרב שהממשלה החליטה למסור את השליטה בהר לוואקף המוסלמי. הרב כתב מכתב נסער לממשלה נגד ההחלטה, אולם לצערו הרב החלטת הממשלה נכנסה לתוקף ונאסר על יהודים להיכנס להר הבית להתפלל. כל חייו הצטער הרב גורן על כך שלא נאבק ביתר תקיפות על שמירת זכותם של היהודים במקום.

דבר תורה לשולחן שבת

לפני הכניסה לארץ, התלוננו העם על ה' ומשה ואמר: **"וַיִּדְבֹר הָעָם בָּאֱלֹקִים וּבַמֶּשֶׁה לְמַה הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרָיִם לָמוֹת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וְנִפְשָׁנוּ קֶצֶה בְּלֶחֶם הַקֶּלֶקֶל".** בתגובה להתנהגותם החצופה הזו של העם שילח בהם ה' נחשים ושרפים שפגעו בהם קשות: **"וַיִּשְׁלַח בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשֶּׂרָפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת הָעָם וַיָּמָת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל".** לאחר שמשה התפלל אל ה', אמר לו ה': **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָךְ שֵׁרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֹס וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וְחָי".** שאלו על כך חז"ל: **"וְכִי נֶחֱשׁ מֵמִית אוֹ נֶחֱשׁ מַחִיָּה?"** וכי כיצד יכולה ההסתכלות על נחש הנחושת לרפא אדם מהכשת נחש? משיבים חז"ל, שלא הנחש הוא זה שהשפיע על הרפואה, אלא שכאשר בני ישראל הרימו את עיניהם להסתכל בנחש, הם נזכרו בה' היושב בשמים וחזרו בתשובה, ובזכות זאת נרפאו.

שאלון אחריקאי

1. מדוע אכל בחור אחד תמרים לפני רבא?
☐ א. כי רבא כיבד אותו. ☐ ב. כי הוא נתקף רעב פתאומי. ☐ ג. כי הוא רצה שיחשבו שהוא לא חכם. ☐ ד. כי הוא לא רצה שרבא יאכל אותם.
2. למה הפיל רבי אלעזר מטבע ברחוב?
☐ א. כי הוא רצה שרבי שמעון ימצא אותו. ☐ ב. כי זה היה מטבע מזויף. ☐ ג. כי היה לו חור בכיס. ☐ ד. כי הוא קיבל אותו מאדם רשע.
3. מה פירוש המלה "מלוג"?
☐ א. למזוג. ☐ ב. לגמול. ☐ ג. גולם. ☐ ד. לתלוש.
4. מדוע התקינו מנורת שיזוף במכון איילון?
☐ א. כי זה היה מכון יופי. ☐ ב. כדי שלא יחשדו בעובדים שם בגלל חיורונם. ☐ ג. האור של המנורה שימש להכנת תחמושת. ☐ ד. זה היה חלק מניסוי מדעי.
5. מאיזה גיל יכול אדם למכור קרקעות?
☐ א. 7. ☐ ב. 20. ☐ ג. 35. ☐ ד. בכל גיל.

תעודת זהות - תלמוד ישראלי

"תלמוד ישראלי" הינו פרויקט חינוכי וקהילתי, הבא להנגיש את התלמוד לעולמם של ילדים, נוער ומבוגרים.

הפרויקט כולל: שבועה כרכים על פי סדר הדף היומי, עלונים שבועיים המופצים בכ-20 אלף עותקים, עלונים ייחודיים לחגים המופצים בכ-200 אלף עותקים, דף פייסבוק פעיל ובו יותר מ-20,000 חברים ו-60 סרטונים הממחיזים סוגיות יסוד תלמודיות בערוץ youtube. כל אלו הם בסיס למגוון רחב ועשיר של לימוד ופעילויות חינוכיות, חברתיות וקהילתיות בבית, בבית הספר ובקהילה ברחבי ישראל ובעולם, גם בשפה האנגלית והגרמנית.

תלמוד ישראלי. מחברים דורות - מפגישים עולמות

